

Paludan og Erik Ulsig har taget sig af. Dernæst følger analyser af Jyske Lov, set fra sociale, sprog-, landbo- og militærhistoriske synsvinkler, skrevet af Ole Degn, Inger Dübeck, Allan Karker, Poul Meyer, Grith Lerche, Erik Oksbjerg og Hans Chr. Bjerg. Tre lokale indslag om bisp Gunner, den formodede hovedkraft i lovarbejdet, hans nedbrudte katedral og middelalderbyen Viborg står Chr. R. Jansen, Jens Velle og Hans Krongaard Kristensen for, mens Ditlev Tamm og Poul Erik Olsen slutter rækken ved at minde om Jyske Lovs utrolige sejlivethed, dens rolle i 17-1800-tallets juridiske og historiske diskussion og de enkelte bestemmelser, der har overlevet helt op til vor tid. Endelig må billedredaktøren, Erik Levin Nielsen, ikke glemmes, endsiges Majestæten, der har leveret et malmfuldt forord.

Mange gode kræfter har altså bidraget til værket. Det kan synes urimeligt at pege på mangler eller huller i fremstillingen, men tanken ledes uvilkårligt hen på det, der ikke er kommet med. Mest iøjnefaldende virker springet fra den gode bisp Gunner til Danske Lov 1683, der næsten ligner et afbud. Vel er domspraksis og retsliv i senmiddelalderen og 15-1600-tallet en ordentlig mundfuld, men man savner i det mindste et afsnit, der begrunder forbindelsen mellem Jyske Lov og landstinget i Viborg. Loven blev som bekendt givet i Vordingborg, og intet i teksten antyder, at den skulle være specielt beregnet på det jyske retsområde, hvilket bisp Gunnars levned heller ikke påstår. Tværtimod er omtalen så vag, at den snarest taler imod at tilkende Viborgbispen en særlig andel i tilblivelsen. Lidt provokerende kunne man spørge, om ikke et prospekt af Gåsetårnet strengt taget havde været mere relevant end de i øvrigt fortræffelige bidrag fra Viborg?

Mikael Venge

FRØDE FYLLINGSNES: Undergangen til dei norrøne bygdene på Grønland i seinmellomalderen. Eit forskingshistorisk oversyn. Middelalderforum/forum mediaevala. Skrifter 2. Oslo 1990. 296 s., ill., kort. With an English summary.

Denne bog behandler på et let tilgængeligt nynorsk forskningshistorien omkring de grønlandske nordbobygders undergang og må herunder tillige tage stilling til vor stigende viden om nordbobygderne. Efter et indledende kapitel om kilderne går bogen over til at behandle de forskellige teorier i deres samfundsmæssige kontekst. Der lægges for med konfrontationsteorien, den tanke, at nordboerne blev udryddet af de nordfra kommende eskimoer. Her lægges vægt på europæiske hvalfangere og kolonisters syn på eskimoerne som »vilde«, snedige og upålidelige. Fyllingsnes gør en del ud af kolonisternes nedladende syn på eskimoerne; han har tydeligvis ikke oplevet grønlænderen Niels Rosing med stille værdighed fortælle, at da nordboerne forsvandt, »var der nogen, der hjalp dem på vej! Da Fritjof Nansen på ekspeditioner mødte en venlig, generøs grønlandsk befolkning, udkastede han assimilationsteorien, den tanke, at de norrøne grønlænderne og nordfra kommende eskimoer havde forenet sig i den nuværende eskimoiske befolkning. Endelig har skandinaviske udvandrere til USA været optaget af teorien om, at nordboerne skulle være emigreret til Amerika. En sidste tese om en exogen katastrofe udgøres af teorien om, at de vesteuropæiske pirater, der vitterligt plagede Island i det femtende århundrede, skulle have gjort det af

med nordboerne på Grønland. Den politiske kamp mellem Danmark og Norge 1921-33 om herredømmet over Østgrønland førte også til isolationsteorien, tanken om, at et handelsmonopol skulle have bidraget til de grønlandske nordboeres undergang ved først at holde fremmede handelsmænd borte, hvorefter den kongelige monopolhandel skulle have forsømt at sende skibe til Grønland. Her gik tredivernes norske forskere ind for, at den danske unionskonge var skyld i Grønlands isolation, mens danske forskere mente, at allerede de norske konger havde gjort sig skyldige i forsømmelsen. Det tidlige tyvende århundredes interesse for »racehygiejne« medførte, at tanker om, at nordboerne på Grønland blev »degenererede«, vandt fodfæste, da Poul Nørlund fandt nogle sørgeligt udseende knogler på kirkegården ved Herjolfsnæs. Uden at skelne mellem genetiske sygdomme og skader som følge af sult, fejlernæring og rheumatisme gjorde anatomen, professor C.C. Hansen sig til talsmand for, at den norrøne befolkning i sine sidste år havde lidt af »degeneration«. Tanken om, at nordboerbebyggelserne kan være gået under som følge af en økologisk krise i forbindelse med klimaforandring, har vundet styrke under påvirkning af den moderne økologiske bevidsthed. Den har givet stødet til en intensiv naturvidenskabelig forskning i klimavariationer ud fra boreprøver af indlandsisen og C14-daterede pollendiagrammer. Som dette materiale fremlægges af forfatteren, giver det en uddybet forståelse af nordboernes indvirkning på Grønlands natur, især plantelivet. Forfatterens konklusion er, at man idag mindre end tidligere beskæftiger sig med monokausale forklaringer. Nok så tydeligt er det, at den igangværende forskning vel karakteriserer nordboernes økonomiske liv, men ikke peger entydigt på nogen endogen årsag til deres kulturs undergang. Bogen kommer godt rundt om sit emne. Den er skrevet på en gang sobert, engageret og lejlighedsvis humoristisk; den kan anbefales, både som indføring i nordboforskningen og som historiografisk redegørelse.

Rikke Malmros

Roskilde bys historie – tiden indtil 1536. Red. af F. BIRKEBÆK, E. VERWOHLT, M. Høj. Roskilde Museums Forlag, 1992. 429 s., ill., 395 kr.

Roskilde nævnes på Knud den Stores mønter og som bispesæde i 1022. Adam af Bremen lader dog Harald Blåtand opføre den ældste kirke i byen, hvorfor næppe nogen vil protestere imod, at man lokalt har tilladt sig at fejre byens tusindårsjubelæum. Navnlig ikke, da det lidt usikre jubilæum markeres med en byhistorie, der virkelig er danernes gamle kongesæde (stadig i følge Adam) værdig.

Et veloplagt team af lokale kræfter har løst opgaven forbilledligt. Arkæologen Tom Christensen skildrer kyndigt forhistorien, Frank Birkebæk vikingetiden. Birkebæk er mand for mange spændende hypoteser, men hans forsøg på at gå i rette med Adam og Roskildekrøniken overbeviser ikke. At Estrid skulle have bygget en sømandskirke nede ved havnen forekommer meget lidt plausibelt. Hun var jo ikke en enkefru Hvemsomhelst.

Personligt ville jeg hellere have vovet en hypotese om, at blodgildet var et kupforsøg fra Hvidernes side, når nu Saxo så energisk påstår det modsatte, men det skal Michael Andersen ikke høre for. Hans afsnit om 11-1200-tallet er simpelthen noget af det bedste, der er skrevet om Valdemarerne og deres sønner,